Kolínske listy

Slovenský kresťanský občasník AUGUST 2011

35

V poslednom čísle — venovanom prevážne "svetonázorovej dimenzii" spolužitia kresťanov s ateistickou či agnostickou väčšinou — som ešte nevedel o pápežom iniciovanom oficiálnom dialógu s ateistami a agnostikmi (Paríž, 24-25. marca 2011) organizovaným Pápežskou radou pre kultúru pod názvom "Nádvorie pohanov" (*Courtyard of the Gentiles*), no dáva mi to akési zadosťučinenie, že som vystihol dôležitosť témy.

Kardinál *Gianfranco Ravasi*, predseda Pápežskej rady pre kultúru, takto predstavil stretnutie: "Na požiadanie Benedikta XVI. sa Cirkev rozhodla zahájiť novú etapu dialógu, výmeny názorov a spoločných akcií medzi veriacimi a neveriacimi." Vysvetlil tiež, že pôvodný názov "Nádvorie pohanov" sa vzťahuje na široký priestor blízko jeruzalemského chrámu rezervovaný pre debaty židov a nežidov.

Evanjelizácia či dialóg s neveriacimi?

Povedal tiež, že účelom iniciatívy bolo komunikovať "centrálne presvedčenie" Benedikta XVI., že viera a ľudský rozum nie sú v rozpore, ale navzájom sa doplňujú v osobnom i spoločenskom živote.

"Cieľom je," pokračoval Ravasi, "pomôcť zaistiť aby veľkolepé otázky ľudskej existencie, obzvlášť otázky duchovné, ostávali v povedomí a boli diskutované v našej spoločnosti používajúc náš zdravý rozum (*raison commune, common reason*). Aj keď veriaci a neveriaci vychádzajú z odlišných pozícií, nesmia sa uzavierať v sakrálnom alebo sekulárnom izolacionizme, navzájom sa ignorujúc, alebo ešte horšie, navzájom sa podpichujúc, posmievajúc, osočujúc, ako to robia fundamentalisti na oboch stranách. Samozrejme, rozdiely neslobodno prejsť bez povšimnutia, protichodné argumenty neslobodno len tak pustiť z hlavy a nesúlad ignorovať, ale myšlienky a slová, skutky a rozhodnutia možno konfrontovať, ba dokonca nájsť spoločnú cestu" (http://www.catholicnewsagency.com/news/popes-speech-will-conclude-first-session-of-catholic-atheist-dialogue/)

Stretnutie skončilo záverečným slovom samotného Benedikta XVI., vysielaným pred Notre Dame v ktorom mimo iné povedal:

"V srdci «mesta osvietenstva», pred týmto veľkolepým dielom duchovnej francúzskej kultúry, katedrálou Notre Dame, sa otvára veľký priestor pre poskytnutie nového impulzu k úctivému a priateľskému stretnutiu medzi ľuďmi rôznych presvedčení. Mladí ľudia, veriaci i neveriaci zídení dnes večer tu, chcete byť spolu, dnes rovnako ako v každodennom živote, stretnúť sa a porozprávať sa, počnúc veľkými otázkami ľudskej existencie. Dnes by mnohí z vás mohli potvrdiť, že

"Otvorené dvere", alebo "uzavretá pevnosť"

Ako je známe, Európsky súd pre ľudské práva, zvrátil svoje predošlé rozhodnutie a vyhlásil, že umiestnenie krížov v školských triedach neporušuje práva nekatolíkov. Vo svojom zaujímavom komentári k tomuto rozhodnutiu píše *John L. Allen Jr* mimo iné (http://ncronline.org/blogs/all-things-catholic/crucifix-case-victory-open-door-catholicism):

"Hlbší význam (tohoto rozhodnutia) spočíva v tom, že sa prišlo na to, že verejné prejavy náboženskej viery nie sú v konflikte s európskym štandartom a slobodou svedomia …

Jestvujú dva základné prístupy: Jeden by sme mohli nazvať *politikou otvorených dverí*, ktorá zdôrazňuje dialóg so svetom, predpokladajúc jeho dobrú vôľu, vychádzajúc mu na polceste v ústrety, lebo to je to, čo evanjelizácia znamená. Ten druhý je *inštinkt "pevnosti"*, ktorý vidí (neveriaci) svet ako zásadne nepriateľský a tým pádom sa snaží o Cirkev do seba zahľadenú, schopnú ostať verná sebe.

Prvé roky 21. storočia predstavovali doteraz konjunktúru pevnostnej mentality v katolicizme, obzvlášť na úrovni hierarchie. … Mnohí cirkevní predstavitalia mali skôr snahu interpretovať nesúhlas ako otvorený odpor a menej inklinovali k tomu, aby vysvetlili o čo im ide ľuďom, o ktorých si mysleli, že ich v skutočnosti nechcú porozumieť.

Aj keď sú tieto reakcie pochopiteľné, sťažujú samozrejme dialóg.

Výsledok tohoto rozhodnutia (Európskeho súdu) môže "rekalibrovať" katolícke postoje tým, že posilní prístup otvorených dverí. Rozhodnutie reprezentuje víťazstvo názoru, že keď čelíme tomu, čo sa zdá ako nepochopenie a nepriateľstvo, najlepšou odpoveďou sú argumenty a nie preklínania. Obzvášť v čase keď Benedikt XVI. volá po "novej evanjelizácii" Západu, ktorá predpokladá psychológiu otvorených dverí, a to je nemalá vec.

Ekumenicky rozhodnutie Európskeho súdu najviac prospelo vzťahu medzi katolicizmom a pravoslávím:

Ak si prezrieme zoznam štátov, ktoré sa pripojili k Taliansku nájdeme tam štáty ako Rusko, Grécko, Ukrajina, Srbsko, Rakúsko, Polsko, Maďarsko, Chorvátsko a Slovensko – v podstate hlavné pravoslávne štáty v Európe, plus pozostalé štáty zo starého Habsburgského impéria (Česko tu zrejme tvorí výnimku, pozn. GV). Preto, jeden spôsob ako sa dívať na tento výsledok je že ide v ňom o víťazstvo katolícko-pravoslávnej aliancie nad spoločnosťami kde sekularizácia najviac postúpila.

Mimo iné výsledok poskytuje nové argumenty umierneným pravoslávnym predstaviteľom, ktorí sú za dialóg s Katolíckou cirkvou proti tvrdohlavcom, ktorí sa stavajú proti ekumenizmu s Rímom. …

Nakoniec je tu aj medzi-náboženská dimenzia. Napríklad, rozhodnutie pomohlo niektorým moslimom dívať sa optimistickejšie na svoje prospekty v Európskej únii – vo zmysle, že Európa bude možno otvorenejšia aj voči vyjadreniam ich islamskej identity.

Ponad tieto všeobecné aspekty, rozhodnutie má špeciálny dopad na katolícko-židovský vzťah z dôvodov, ktoré sú najmä osobné: ide o skutočnosť, že právnik, ktorý úspešne viedol apeláciu je ortodoxný žid.

Pohľad na *Weilera* ako stojí v hale Veľkej komory *Európskeho súdu pre ľudské práva* vo svojom *kippah* (pokrývka hlavy ortodoxných židov), vášnivo brániac právo Talianska podržať si kríže na stenách, musí patriť k najpozoruhodnejším kúskom medzináboženskej obraznosti v nedávnej pamäti.

Toľko John Allen. Čo k tomu dodať? Azda len toľko, že naozaj dobre padne v období, keď všetky náboženstvá prechádzajú krízou – aj keď každé krízou iného druhu – čítať aj správičku, ktorú veriaci, nielen katolík, nielen kresťan, môže hodnotiť jednoznačne pozitívne.

nepatria k žiadnemu náboženstvu, ale chcú, aby nový svet bol slobodnejší, spravodlivejší a viac zjednotený, pokojnejší a šťastnejší.

Vy neveriaci sa chcete pýtať veriacich, požadujúc od nich svedectvo o živote v súlade s tým, čo oni tvrdia a odmietajúc akúkoľvek odchýlku, ktorá robí náboženstvo neľudským. Vy veriaci chcete svojim priateľom povedať, že poklad, ktorý máte v sebe ukrytý, stojí za otázku, za reflexiu, chcete sa s ním podeliť. Otázka Boha nie je nebezpečenstvom pre spoločnosť, neohrozuje ľudský život! Otázka Boha nesmie chýbať medzi veľkými otázkami našej doby."

A kardinál Ravasi zasa takto zhrnul výsledok stretnutia:

„Atmosféra v Paríži bola veľmi nápomocná pre začiatok tejto cesty. Bol tam záujem — veľmi silný a veľmi intenzívny — najmä v intelektuálnych kruhoch. V Paríži sme mali skutočne všetky možné prostredia, oblasti, všetky podstatné zložky, od kultúry k spoločnosti, od vedeckých otázok k právnym, od umenia k duchovnosti. Potom tam bol slávnostný záver s mladými ľuďmi na veľkom námestí pred Notre Dame. Tento horizont je tak komplexný, tak obrovský, tak rôznorodý … Teraz by sme to chceli v istom zmysle robiť v špecifickejších oblastiach. A to je dôvod, prečo chceme pokračovať Tiranou v Albánii, ktorá mala vo svojej ústave ateizmus, a teraz má inú perspektívu. Po Tirane bude nasledovať Florencia, Barcelona, Štokholm, Valencia, Quebec, Praha a Miláno. Tento zoznam stále rastie a tematické oblasti dialógu veriacich a neveriacich sa vetvia." (podrobnejšie napríklad na http://www.milujtesa.org/pg/lo/viera_a_veda/nadvorie_pohanov_a_videoposolstvo.html)

Nuž účelom tohoto dialógu iste nebolo urobiť katolíkov z ateistov (hoci Cirkev toto, ako *unintended by-product* by samozrejme neodmietala) a účelom každého iného takéhoto dialógu by tiež nemalo byť urobiť ateistov z kresťanov (aj keď vystúpenia niektorých ateistov, napr. *Richarda Dawkinsa* a ostatných "jazdcov" [1] nasvedčuje tomu, že im o toto ide predovšetkým). Primárnym účelom takéhoto dialógu je vzájomné informovanie sa, vrátane upresnenie vlastnej pozície [2] , sekundárnym prispieť k vytvoreniu atmosféry, *modus vivendi*, v ktorej veriaci i neveriaci môžu koexistovať, ba konštruktívne spolupracovať. Bez toho aby neveriaci v tých druhých videli ľudí iracionálnych, ktorých viera a svetonázor sú založené na "delúzií", ale tiež bez toho aby veriaci v tých druhých videli jedincov, nemravných [3] , bezhodnotových ľudí, ktorých život nedáva ani im zmysel.

---

[1] (*Four Horsemen*): Dawkins, Hitchens, Harris, Dennett (pozri *Kolínke listy* 34)

[2] Z vlastnej skúsenosti viem, že i profesionálny matematik si môže všeličo ujasniť pri príprave prednášky pre študentov, ktorým treba vec podať "polopaticky".

[3] Katolícka mravouka, rozonáva (a) božský a (b) prirodzený (mravný) zákon. Na ten druhý (*natural law* po anglicky) sa azda možno dívať ako na prirodzený produkt evolúcie a ľudského rozumu (veci, ktoré uznávajú aj ateisti) a pre korý nie je treba — na rozdiel od prvého — Božieho zjavenia. Pravda, toto je teologicky veľmi amatérsky povedané.

Teda nie konfrontácia, predovšetkým preto, lebo je kontraproduktívna. [4]

Na druhej strane, ako je známe pápež hovorí veľa o evanjelizácii, presnejšie re-evanjelizácii Západu, konkrétne Európy. Pred rokom založil aj novú *Pápežskú radu pre novú evanjelizáciu* (podrobnosti napr. na http://www.calvary.sk/resources.php?dir=clanky&clanok=20100628_papezska_rada.html) [5]. Jej prefektom je arcibiskup *Rino Fischella*, ktorý na seba už bol upozornil svojim ľudským prístupom k prípadu interrupcie na deväťročnom dievčatku znásilnenom nevlastným otcom (pozri článoček *Falošný súcit?* v *Kolínskych listoch* 33/apríl 2010 a tiež v *Kolínskych listoch* 30/apríl 2009, str4-5).

Dvadsiate prvé storočie ponúka aj intelektuálny prístup k viere [6] vychádzajúci z prírodovedy interpretovanej tak aby neodporovala vhodným interpretáciam Biblie (a nie naopak, hoci filozofia je, resp. môže byť, sprostredkovateľom v oboch prístupoch): Mám tu na mysli dve knihy, ktoré podľa Bacona (či Galilea) napísal Boh: "Knihu Písma" a "Knihu prírody". Niektorí ľudia (hlavne v minulosti) čítali predovšetkým Bibliu a pre nich *fides quaerens intellectum* (viera hľadajúca pochopenie, sv. Anselm [7]) znamenalo podopriet' to čo tam čítali filozofiou (a prírodovedou). Dnes Anselmova slávna fráza skôr oslovuje a vyzýva mnohých tých, ktorí vychádzajú z druhej knihy a hľadajú vyjadrenie svojej viery (*faith*) vo svätých písmach, čo pre kresťana znamená Bibliu, prvú Baconovu knihu. Azda Anselmov výrok možno preto parafrázovať aj tak, že prirodzená teológia (*natural theology*) hľadá svoju konkretizáciu v kresťanskej, zjavenej, Pravde. A samozrejme aj ateisti (*Richard Dawkins* a spol.) vychádzajú dnes z prírodovedy viac ako abstraktnej flozófie (*David Hume?*). Toto tiež je relevantný poznatok ak máme hľadať dialóg.

Vráťme sa však k evanjelizácii. V mojom (anglickom) slovníku je tento pojem definovaný ako "konvertovať, alebo snažiť sa konvertovať (niekoho) na kresťanstvo [*convert or seek to convert (someone) to Christianity*]", alebo "kázať Evanjelium [*preach the Christian gospel*]". Na druhej strane príbuzný termín *proselytize* — proti ktorému sekularistická spoločnosť, a samozrejme aj napríklad

Evolúcia uprednostňuje kresťanské čnosti

Martin Nowak (n. 1965 vo Viedni) je profesorom matematiky a biológie na *Harvard University*, riaditeľ "Programu pre evolučnú dynamiku". Vraví, že jeho práce demonštrujú matematickú pravdepodobnosť, že kooperácia, štedrosť a odpúšťanie vedie k lepším výsledkom pre ľudí, ako iba púha sebeckosť. Ukazuje, že morálnosť a štedrosť (*generosity*) sú múdre evolučné adaptácie dodané prírodou.

Vari tým Nowak nechtiac vylúčil Boha z procesu? Katolík Nowak odpovedá: "Prišiel som k opačnému záveru" a vysvetľuje, že on a iní vedci sa snažia opísať mechanizmus stvoriteľského procesu, nie samotného Stvoriteľa (http://www.boston.com/news/local/articles/2008/09/27/mathematics_and_faith_explain_altruism/). Nuž toto pripomína často citovanú odpoveď Laplacea Napoleonovi, ktorému ukazoval ako mechanika vysvetľuje pohyb nebeských telies: "Túto hypotézu (o Bohu) som nepotreboval".

Podobne ako možno vysvetľovať niekomu fungovanie motoru auta bez toto aby bolo treba menovať konštruktéra či autora dizajnu. Odborne sa to nazýva "metodický naturalizmus" či ateizmus a k nemu sa zrejme hlási nielen ateista Laplace, ale aj väčšina kresťanských prírodovedcov, vrátane Nowaka, ktorí vidia v Bohu Stvoriteľa a nie "mechanika", ktorý sa stále musí babrať vo svojom stvorení aby fungovalo.

---

4 Pozri napríklad diskusie Benedikta XVI. s "férovými" ateistami, ako *Jürgen Habermas* (http://www.amazon.com/Dialectics-Secularization-Reason-Religion/dp/1586171666), alebo *Marcello Pera* (http://www.amazon.com/Without-Roots-Relativism-Christianity-Islam/dp/0465006272/ref=sr_1_9?ie=UTF8&s=books&qid=1233401525&sr=8-9). Pozri tiež *Kolínske listy* 25/Júl 2008 o Habermasovej postsekulárnej spoločnosti, kde tiež hovorí o spolužití.

5 "Nová evanjelizácia" je aj témou tohotoročného (26.8.-28.8.) stretnutia pápeža so svojimi bývalými študentami (v Nemecku známi ako jeho *Schülerkreis*) v Castel Gandolfo a je to tiež predmetom budúcej synódy rímskych biskupov plánovanej na 7.10.-28.10.2012.

6 Vo zmysle anglického *belief* teda nie *faith* teda iba ako racionálny základ, či chbtica skutočnej viery, ktorá musí vychádzať z *celého* človeka, jeho nielen racionálnej, ale aj emocionálnej (mystickej, duchovnej) a morálnej stránky, pozri http://www.virsik.de/BELIEF%20alebo%20FAITH.pdf . Aj anglicky hovoriaci ateisti si toto niekedy pletú a tak im zdôrazňujem, že "belief is just an intellectual assent to certain fundamental *propositions*, axioms, of one's worldview, whereas faith is an *attitude* involving the whole person."

7 "While the right order requires that we should believe the deep things of the Christian faith before we undertake to discuss them by reason, it seems care-less for us, once we are established in the faith, not to aim at understanding what we believe." (St. Anselm (1033-1109), Archbishop of Canterbur, in *Cur Deus Homo*).

islamské alebo hinduistické, broja (ak nie viac) — je definovaný ako "konvertovať alebo snažiť sa konvertovať (niekoho) z jedného náboženstva, viery na druhé [*convert or attempt to convert (someone) from one religion, belief to another*]". Ide teda o veľmi blízke termíny, obzvlášť ak sa na ne díva *outsider*, teda nekresťan. Toto treba mať na pamäti, totiž že neveriaci bude v kázaní evanjelia (priamej či nepriamej snahe o jeho obrátenie) veľmi často vidieť *proselytizing*, snahu *dotieravú* o jeho obrátenie. Podľa Jána Pavla II. dnešný človek počúva radšej svedkov ako učiteľov a — chcelo by sa dodať — ešte radšej ako agitátorov. Snahy o "stvárňovanie mysle" či "dotýkanie sa srdca človeka" (http://evanjelizacia.sk/clanky/108/zaklady-novych-metod-evanjelizacie-u-jana-pavla-ii) môžu vychádzať z úprimného úmyslu "evanjelizátora", môžu však odradiť jednotlivca či byť kontraptoduktívne ak sú aplikované v spoločnosti, v ktorej prevládajú proticirkevné, či dokonca protináboženské, predsudky.

Preto, podľa môjho názoru, každej evanjelizácii musí predchádzať dialóg, snaha o porozumenie pozície tej druhej strany, či už ide o jednotlivca (psychológia), alebo o celú, povedzme západnú, postkresťanskú, spoločnosť (sociológia). Myslím aj preto treba veľmi privítať nedávnu iniciatívu Benedikta XVI., ktorou som zahájil túto úvahu.

Vrátiac sa k téme filozofického presnejšie metafyzického pozadia viery, ktorému som venoval posledné číslo Kolínskych listov, neslobodno tiež zabúdať, že Ježiš ako Syn Boží je prázdny symbol pre toho, kto neverí v Boha. Ako som bol neraz už napísal, účelom dialógu s neveriacim nemôže byť aby sme mu "logicky" dokazovali Božiu existenciu (aj keď sa to v minulosti často robilo), ale iba to, aby uznal, že z *čiste racionálneho hľadiska* (kam patria aj argumentácie prírodovedné, napríklad z fyziky) je materialistický/naturalistický/ateistický predpoklad o neexistencii Nadprirodzena *rovnocenný* s naším predpokladom, t.j. vierou v Jeho existenciu. Alebo, ako vraví stará múdrosť, viera nezávisí na záveroch rozumových a obrátenie je Milosť Božia. Až ten, kto pripustí existenciu Nadprirodzena (a nevidí v tom rozpor s logikou, evolúciou či fyzikou, ako sa mu to snažia nahovoriť Richard Dawkins a spol.) je prístupný viere v osobného Boha, Ježiša ako jeho Syna a katolíckej verzii tejto viery. Až vtedy môže nastupovať evanjelizácia na osobnej úrovni, vrátane "stvárňovania mysle" či "dotýkania sa srdca človeka" ako nápomoc (ľudská) tejto viery.

Na záver by som však chcel upozorniť na jednu vec, ktorú som si donedávna sám neuvedomoval a zaplietol sa do nepotrebných nedorozumení s ateistami. Ide o to, že mnohý ateista sa dnes bráni klasickej definícii ateistu ako toho, kto verí že Boh neexistuje (vraj to nie je to isté ako neveriť v Boha) a agnostika ako toho, ktorý si nie je istý či Boh existuje alebo nie. Majú pravdu v tom, že toto delenie vzniklo na kresťanskom Západe v dobe, keď nik — ani veriaci ani neveriaci — nepochyboval o tom, čo sa pod slovom Boh rozumie.

Tak či tak, dosť autoritatívny súčasný ateistický filozof *Michael Martin* (http://www.amazon.de/Cambridge-Companion-Atheism-Companions-Philosophy/dp/0521603676/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1314027249&sr=8-1) rozlišuje medzi *pozitívnym ateistom*, ktorý verí, že Boh, či všeobecnejšie Naprirodzeno, neexistuje, a *negatívnym ateistom*, ktorý neverí v Boha ani Nadprirodzeno, bez toho aby explicitne sa priznával k viere či presvedčeniu, že Boh či Nadprirodzeno neexistujú. Každý pozitívny ateista (ako napríklad Richard Dawkins a jemu podobní bojovníci) je

Verím

[z knihy Mathias Matussek *), Das katholische Abenteuer, Eine Provokation, DVA 2011, str. 78]

Verím, že Boh vstúpil do ľudských dejín a ukázal sa v osobe Ježiša Krista. Bez tejto udalosti, o ktorej ľudstvo dodnes rozpráva, by naše dejiny boli vzali celkom iný priebeh.

Verím, že mám nesmrteľnú dušu.

Verím v prekliate právo vysloviť svoju vlastnú mienku. Právo? Ešte ináč: verím v povinnosť vyslovovať svoju mienku.

Verím, že nespravodlivé rozdelenie bohatstva je škandál, proti ktorému treba bojovať.

Verím, že máme pomáhať slabým a podľa toho aj zlaďovať svoju politiku.

Verím, že s prírodou musíme starostlivo zobchádzať.

Verím, že Katolícka cirkev, aj napriek jej mnohým tienistým stránkam a chybám, má právo byť hrdá na svoje dejiny a na všetko to dobré, čo spravila.

Verím, že mi v spovedi budú odpustené hriechy.

Verím … dúfam, že Ježiš vstal zmŕtvych. A verím, že každý človek má podľa tejto zázračnej veľkonočnej metafore šancu na Nový začiatok.

Verím, že Boh má na mysli každého jedného z nás a stavia nás do centra svojho stvorenia.

Prajem si, aby existoval život po smrti a aby som ešte raz stretol svojho otca.

---

*) Mathias Matussek (1954), nemecký novinár a publicista

súčasne aj negatívnym ateistom, *nie však naopak*, na čo je mnohý ateista explicitne veľmi citlivý. Vzhľadom k tomu, že mnohý ateista trvajúci v debatách na tom, že je iba negatívny, je aj napriek tomu agresívny voči "iracionálnym" veriacim, myslím že i medzi ateistami samými nie je jasno čo je pozitívny a čo iba negatívny ateizmus. Osobne mi tiež nie je celkom jasné rozlíšenie medzi negatívnym ateistom a agnostikom. Slovenský termín "neveriaci" je tu preto výstižný, lebo zahrnuje negatívny ateizmus, ku ktorému sa implicitne hlási každý ateista.

Evanjelikálny katolicizmus

(Takto som preložil anglické *Evangelical Catholicism* o ktorom píše *John L Allen* na http://ncronline.org/blogs/all-things-catholic/big-picture-world-youth-day-it%E2%80%99s-evangelicals-stupid, v úvahe venovanej *Svetovým dňom mládeže v Madride* (16.-21.8.2011). Následuje voľný preklad podstatnej časti článku)

"Evanjelikálny katolicizmus" je termín, ktorý sa používa na zachytenie katolíckej verzie dvadsiateho prvého storočia politiky identity odrážajúcej dlhodobý dejinný prechod Západu od kresťanstva ako kultúrne formujúcej väčšiny ku kresťanstvu ako subkultúre, aj keď (ešte?) formujúcej. Definujem evanjelikálny katolicizmus formou troch pilierov:

- Silná obrana tradičnej katolíckej identity, pod čím rozumiem oddanosť klasickým medzníkom katolíckeho učenia (doktrinárna ortodoxia) a katolíckej praxe (liturgická tradícia, zbožný život a autorita).
- Robustné verejné ohlasovanie katolíckeho učenia s dôrazom na katolícke poslanie *ad extra*, transformujúc kultúru vo svetle Evanjelia, viac ako *ad intra*, na vnútorné cirkevné reformy.
- Viera videná ako vec osobného výberu, viac než kultúrneho dedičstva, z čoho mimo iné vyplýva, že vo vysoko sekulárnej spoločnosti katolícku identitu nemožno brať ako samozrejmosť. Vždy musí byť zdôvodňovaná, bránená a zviditeľňovaná.

Úmyselne používam termín "evanjelikálny" aby som zachytil toto všetko namiesto termínu "konzervatívny" hoci uznávam, že mnohí vidia v tom, čo som práve opísal impulz konzervatívny. V podstate ale ide o niečo iné: o hlad po identite v rozdrobenom (*fragmented*) svete.

Historicky povedané, evanjelikálny katolicizmus nie je v skutočnosti "konzervatívny", lebo dnes jesto naozaj málo kultúrneho katolicizmu, ktorý by sa mohol "konzervovať". Z toho istého dôvodu nie je ani "tradicionalistický" aj keď kladie dôraz na tradície. Ak liberáli chcú dialóg s post-moderným svetom, evanjelikáli ho chcú konvertovať, ale ani jedni nechcú návrat k minulosti. Mnohí evanjelikálni katolíci vlastne vítajú sekularizáciu, pretože núti aby náboženstvo bolo uvedomelou voľbou a nie iba pasívnym dedičstvom. Ako to raz vyjadril nebohý parížsky kardinál *Jean-Marie Lustiger*, vzorkový evanjelikálny katolík, "Sme vlastne na úsvite kresťanstva."

Paradoxne, toto horlivé predstavovanie ortodoxného katolicizmu ako najvhodnejší výber na postmodernom duchovnom smorgasborde, používajúc prostriedky a taktiky médiami saturovanej globálnej dediny, robí evanjelikálny katolicizmus aj tradičným aj súčasným.

Evanjelikálnosť ako pohyb zdola (bottom-up)

Evanjelikálny katolicizmus bol dominantnou silou na úrovni vedúcich Katolíckej cirkvi od čias zvolenia pápeža Jána Pavla II. v roku 1978. Kto chce porozumieť oficiálny katolicizmus — prečo sa robia rozhodnutia tak ako sa robia vo Vatikáne, alebo v Americkej biskupskej konferencii, alebo v stále väčšom počte diecéz — musí sa zoznámiť s týmto určite najdôležitejším trendom (v katolicizme).

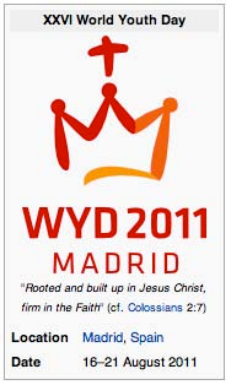

Bol by však na veľkom omyle kto by si myslel, že toto je výhradne hnutie presadzované zhora (*top-down*). Je tu aj silná zložka pohybu zdola (*bottom-up*), ktorá je najhmatateľnejšia v istých kruhoch mladších katolíkov.

Nehovoríme tu o širokom spektre niečo vyše dvadsať a tridsaťročných katolíkov, ktorí majú rôznorodú škálu

vier a hodnôt. Hovoríme o vnútornom jadre aktívne praktizujúcich mladých katolíkov, medzi ktorými sa najskôr nájdu aj budúce kňazské alebo duchovné povolania, ktorí sa najskôr zapíšu do postgraduálnych kurzov teológie a ktorí najskôr budú činní v Cirkvi ako laici — v starostlivosti o mládež, koordinátori farského života, liturgickí pomocníci, diecézni úradníci atď. V tejto podvrstve dnešnej katolíckej mládeže panuje evanjelikálna energia tak hustá, že ju možno krájať nožom.

Azda netreba dodávať, že táto skupina predstavuje budúcich cirkevných vodcov. Kedysi predstava, že mladšia generácia zaangažovaných katolíkov je viac "konzervatívna" (ako staršia) patrila do oblasti zbožných prianí. Dnes to je jasná istota vychádzajúca z faktov.

Ako ukázka, ktorým smerom vejú vetry, všimnime si ženské rády (v USA). Štúdie ukazujú, že medzi tými, ktoré patria k *Leadership Conference of Women Religious*, považovanú za "liberálnejšiu" strešnú organizáciu, iba jedno precento vykazovalo aspoň desať nových členiek; medzi tými, ktoré patria ku *Council of Major Superiors of Women Religious*, videnú ako "konzervatívnejšia" skupina, až 28 percent malo aspoň tých desať nových členiek.

Väčšinou je to omyl ak sa tieto trendy diagnostikujú po ideologickej línii, ako by išlo o politiku ľavice proti pravici či naopak. U dnešných mladších katolíkov ide skôr o generačnú skúsenosť. Oni nevyrástli v stuchnutej, všetko-kontrolujúcej Cirkvi, takže nerebelujú proti nej. Namiesto toho rebelujú proti sekulárnemu svetu vytrhnutému z koreňov, čo ich vedie k hľadaniu znakov identity a zdrojov zmyslu života.

Medzi mládežou sa evanjelický katolicizmus stáva ideologickým iba ak ich k tomu núti staršia generácia, ktorí na nich chcú aby zaujímali stanoviská vo vnútorných cirkevných rozbrojoch. Mimochodom, táto tendencia (nútiť mladých do extrémnych pozícií) prichádza rovnako od pravice ako aj ľavice.

Evanjelikálny katolicizmus a Svetové dni mládeže

Samozrejme, nie všetci mladí, zúčastnení v Madride sú evanjelikálni. Zúčastnil som sa piatich Svetových dní mládeže a môj poznatok je ten, že zhruba možno účastníkov zaradiť do troch skupín. Vnútorné jadro zbožných nadšencov; vlažnejšia pridružená skupina, ktorí veľa nad náboženstvom nepremýšľajú, ale stále ešte chodia na sv. omšu a vidia svoju vieru ako pozitívum; a nakoniec tí, čo sú tam iba ako súputníci, vari preto, že im cestu zaplatili rodičia (toto sú obyčajne mladí, ktorí sa vonku hrajú (s loptou) či jedia zmrzlinu počas katechéz). Pastorálne som si vždy myslel, že účelom bolo dostať tých z druhej skupiny do prvej a tých z tretej do druhej.

Tak či tak, evanjelickí určujú tón. Svetové dni mládeže je možno jediná medzinárodná aréna, kde byť energicky nábožným katolíkom je považované za správny (*hip*) životný štýl. Aby bolo jasné, toto nadšenie nie je umelo fabrikované stranickými ideológmi a vštepované ľahko ovplyvniteľnej mládeži ako norimbergské snemy (*Reichsparteitage*, 1923-1935), alebo Maove červené brigády; toto je niečo, čo títo mladí už dopredu cítia a Svetové dni mládeže poskytujú pre to iba vyústenie.

V tomto zmysle sú Svetové dni mládeže prvoradou pripomienkou fundamentálnej pravdy o katolicizme začiatku 21. storočia. Evnajelikálny katolicizmus je takto presadzovaný z dvoch strán, ako fixná idea zhora, zo strany najvyšších predstaviteľov Cirkvi, a súčasne zdola ako hnacia sila vnútorného jadra mladých veriacich. Preto je predurčený na to, aby formoval cirkevnú kultúru (obzvlášť na globálnom severe, t.j. Európe a Amerike) do najbližšej budúcnosti. Možno debatovať o jeho prednostiach, nie však o jeho schopnosti udržať sa.

V skutočnom svete súťaž o katolícku budúcnosť neprebieha preto medzi evanjelikálnymi a inými katolíkmi, napr. liberálnymi reformátormi. Táto súťaž prebieha vnútri evanjelikálskeho hnutia: medzi *otvoreným a optimistickým* krídlom hlásiacim sa k "afirmatívnej ortodoxii", t.j. zdôrazňujúcej viac čo Cirkev presadzuje a menej čo odsudzuje, a medzi *defenzívnejším* krídlom, ktoré radšej vedie kultúrne boje. Bude zaujímavé sledovať, ako sa toto napätie vykristalizuje medzi súčasnými cirkevnými predstaviteľmi, ale možno ešte rozhodujúcejší bude, ktorý inštinkt prevládne medzi stotisícami mladých katolíkov v Madride a v evanjelikálnej generácii, ktorú reprezentujú.

Kolínske listy vám budú zasielané vo forme PDF na vašu e-mail adresu, ak sa prihlásite na **gvirsik@t-online.de**. [Tlačené verzie sú k dispozícii iba výnimočne (starším?) záujemcom, ktorí nemajú prístup k internetu.] Môžete si ich tiež stiahnuť z **http://www.gvirsik.de/** kde sú aj iné moje články a úvahy v angličtine a slovenčine.

George Virsik